

ДО ПИТАННЯ ПРО РЕЛІГІЙНУ ПОЛІТИКУ ПАВЛА СКОРОПАДСЬКОГО У 1918 р.

Пецеля М. В., Нікіфоров К. С.

КПНЗ «Київська Мала академія наук учнівської молоді»

В сучасному контексті, коли постала українська автокефальна Церква, має сенс розібратися в подіях, що передували сьогоденню. У тому числі важливим є зрозуміти як саме полягала ситуація, за сотню років до нинішнього часу, в буремну епоху українських визвольних змагань. Адже саме тоді були закладені основи сучасної української Церкви. Причому були закладені в різних варіаціях. Хтось з тодішніх діячів українського правлячого класу, приділяв більше уваги питанню релігії, хтось менше, але так чи інакше, релігія займала чинне місце на тодішньому порядку денному.

Враховуючи, що під час процесу отримання Томосу від Вселенського Патріарху українські засоби масової інформації часто писали про «перше в історії постановня незалежної Церкви», має сенс дослідити події вікової давнини щодо процесів церковного життя та державно-церковних відносин.

Уряд Павла Скоропадського, як і його творець та керівник, орієнтувався на особливості тієї ситуації, яка мала місце на момент національно-визвольних змагань. За умов присутності більшовицької загрози, Скоропадський шукав ситуативних союзників, знаходячи їх в державах Четверного союзу і при цьому проводив відповідну політику культурного характеру, здійснюючи українізацію в усіх сферах буття тодішньої України. При цьому за своїми істинними поглядами, за зізнанням самого Скоропадського, він не сповідував цінностей української незалежності.

Автономістичність його політики, проявлялась у тому числі в сфері питання релігії. Зокрема він сприяв набуттю автономних рис за православними парафіями, які знаходились на території України, в складі Російської Православної Церкви. При цьому, не здійснюючи спроб, створити по справжньому незалежну та автокефальну Церкву. Прийшовши до влади 29 квітня 1918 р.,

Павло Скоропадський одразу ж став проводити активну церковну політику. Він підписав «Закон про тимчасовий державний устрій України», в якому в статях 9 і 10 оголошується, що для Української Держави першою є православна християнська віра, а також надано право на вільне віросповідання всім іновірцям [1]. *«Первенствуюча в Українській Державі є віра християнська, православна. Всі не належні до православної віри Громадяне Української Держави, а також всі мешканці на території України користуються кожний повсемітно свободним відправленням їх віри і богослуженням по обряду оної»* – пишеться в документі.

Юридично гетьманський уряд визнавав наявність в Українській державі свободу віросповідання. Натомість вже 2 травня по всіх храмах України був поширений обіжник Міністерства внутрішніх справ про оголошення Грамоти Гетьмана всієї України, в якій П. Скоропадський закликав усіх православних священиків і мирян до єднання в єдину українську національну церкву задля спільної розбудови української державності. Знаковою подією, яка засвідчувала зміну ставлення української влади до Української Православної Церкви стало святкування Великодня 5 травня 1918 р. [2, с. 254]. Отже, йшлося про повне правове закріплення статусу Православної Церкви в Українській державі.

У першому наказі гетьмана П. Скоропадського «Про склад уряду» від 3 травня 1918 р. Міністерство сповідань не передбачалося. А вже в наказі від 16 травня 1918 р. першим міністром сповідань став професор Київського університету святого Володимира Василь Васильович Зеньківський [3]. Будучи нібито проти обрання на посаду Київського митрополита великодержавника і українофоба Антонія Храповицького, Скоропадський все ж такому обранню не завадив. Очевидно, вважав його менш небезпечним для Української Держави, ніж Шептицький. Гетьман погодився з Храповицьким, що богословські факультети при Університеті Святого Володимира непотрібні, хоча і міністр освіти Микола Василенко, і міністр віросповідань Василь Зіньківський були за такі факультети. Здавалося б, для пожвавлення Церкви потрібен неформальний вплив світських людей, яких може підготувати цивільний

університет. Але Храповицький був за збереження ретроградних і консервативних позицій у Російській церкві в Україні, і Скоропадський погодився не зі своїми відчуттями щодо недоліків церковної організації, а з митрополитом, який ці недоліки хотів зберегти [4, с. 392]. Антоній (Храповицький) продовжував наполегливо протистояти «розкольницьким ідеям» Гетьманату, хоча, як далекоглядний громадсько-політичний діяч, не міг не розуміти: якщо певна частина суспільства охоплена ідеями набуття української політичної самостійності, її настрої неодмінно мають проникнути і в церковне середовище. Обрання митрополитом Київським і Галицьким «великого ворога України» прихильники автокефалії Української Православної Церкви розцінювали як спробу Московського патріархату протидіяти розкольницьким з його точки зору намірам української влади. Якщо згадати, що попередник Антонія (Храповицького), митрополит Володимир був вбитий під час захоплення більшовиками Києва, то це призначення слід розглядати як доволі небезпечне. Сам новообраний митрополит надіслав у Київ лише коротку телеграму «Надзвичайно збентежений обранням. Погоджуюсь» [5, с. 139].

Список використаних джерел

1. Закони про тимчасовий державний устрій України від 29.04.1918 року/ Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004300-18>.
2. Киридон А.М. Релігійно-церковне життя в період Гетьманату: проблемне поле взаємодії. *Національна та історична пам'ять: Збірник наукових праць*. 2013. Вип. 7. С. 252 – 260.
3. Власовський І. Нарис історії Української Православної Церкви / І. Власовський. – В 4-х т. Т. 3. К.: Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 1998. 390 с.
4. Скоропадський П. Спогади: кінець 1917 - грудень 1918. /пер. з рос. Е. Соловей; упоряд. Ігор Гигич. К.: Наш Формат, 2017. 493 с.
5. Єленський В. Державно-церковні взаємини на Україні (1917-1990). Київ, 1991. 72 с.